

Kwartaalrapportage

Implementatie bronmaatregelen

Onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstofreductie

Periode: Q1 2023

Datum: 6 juni 2023

Inhoud

Inleiding.....	3
1. Ontwikkelingen op programmaniveau	4
1.1 Voortgang	4
1.2 Stikstofdoelen industrie, energie en mobiliteit	4
1.3 Tussendoelen programma stikstofreductie en natuurverbetering (PSN).....	4
2. Implementatie Bronmaatregelen	6
2.1 Dashboard bronmaatregelen.....	6
3. Voortgang bronmaatregelen	9
3.1 Maatregelen Industrie	9
3.2 Maatregelen Landbouw	9
3.3 Maatregelen Mobiliteit en bouw	12
3.4 Maatregelen overig.....	13
4. Raakvlakdossiers.....	14
4.1 Monitoring	14
4.2 Stikstof Registratie Systeem.....	14
4.3 Toestemmingsverlening.....	14
5. Beheersaspecten	15
5.1 Voortgang bronmaatregelen	15
5.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket.....	17
5.3 Budgettaire overzicht.....	18
Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel.....	19
Bijlage B. Risico's en aandachtspunten	21

Inleiding

Voor u ligt de negende kwartaalrapportage implementatie bronmaatregelen. De rapportage heeft als peildatum 31 maart 2023 en richt zich op het eerste kwartaal van 2023. In de rapportage worden de ontwikkelingen ten opzichte van de vastgelegde politieke -, bestuurlijke- en samenwerkingsafspraken toegelicht. De kwartaalrapportage heeft tot doel het directeurenoverleg (DO) en het DG overleg te informeren over de voortgang en wordt ingezet om diverse gremia en stakeholders binnen het Rijk en medeoverheden te informeren.

In de rapportage worden de voortgang en de aandachtspunten op programmaniveau, en de maatregelen op het niveau van de domeinen toegelicht. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan de prognose voor het verwachte reductie effect, de mijlpalenplanning en het budgettaire beeld. De rapportage is opgesteld door Directoraat-Generaal Landelijk Gebied en Stikstof (DG LG&S) op basis van de ontvangen informatie van de bronmaatregelingen, het ministerie van Financiën (FIN) en van de beleidsverantwoordelijken binnen DG LG&S voor de verschillende raakvlakdossiers.

Leeswijzer

Deze kwartaalrapportage bestaat uit vijf hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen op programmaniveau in het eerste kwartaal van 2023.

Het tweede hoofdstuk is gewijd aan de implementatie van de bronmaatregelen in het eerste kwartaal van 2023. Dit hoofdstuk begint met een dashboard waarin de basisinformatie overzichtelijk wordt weergegeven. Het dashboard wordt opgevolgd met informatie over de implementatie van de bronmaatregelen: status, prognose, financieel en eindigt met een selectie van de meest recente risico's en aandachtspunten.

Vervolgens worden de ontwikkelingen over de industrie-, landbouw-, mobiliteits-, bouw- en overige maatregelen één voor één en in detail toegelicht met behulp van *visuals* in hoofdstuk 3.

Het vierde hoofdstuk bevat de actuele informatie over de raakvlakdossiers die invloed (kunnen) hebben op, of een directe relatie hebben met de uitvoering van de bronmaatregelen. Dit zijn de onderdelen: monitoring, SSRS, en toestemmingsverlening.

Het laatste hoofdstuk gaat over de beheersaspecten. Het geeft een overzicht van de mijlpalen per bronmaatregel en bevat informatie over de prognose stikstofreductie en budgettaire zaken.

Deze kwartaalrapportage bevat twee bijlagen. In deze bijlagen is informatie te vinden over het budgettaire overzicht en de algemene risico's en aandachtspunten

1. Ontwikkelingen op programmaniveau

De implementatie van het bronmaatregelenpakket, als onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstof reductie voor de omgevingswaarden, is in volle gang. Twee derde van het maatregelenpakket zit in de uitvoeringsfase. Hieronder worden de belangrijkste aandachtspunten op programmaniveau weergegeven van het afgelopen kwartaal.

1.1 Voortgang

In de Kamerbrieven van 25 november 2022 en 10 februari 2023 over de voortgang integrale aanpak landelijk gebied, de opvolging aan de uitspraak van de Raad van State en de Piekbelastersaanpak heeft de minister voor Natuur en Stikstof de Kamer geïnformeerd dat de maatregelen uit de structurele aanpak stikstof de eerste stikstofreductie opleveren. De opbrengst van dit pakket is lager dan verwacht. Conform het advies van Remkes heeft het kabinet inmiddels onder meer een Piekbelastersaanpak gepresenteerd, waaronder de Lbv-plus regeling en een maatwerk aanpak voor de industriële piekbelasters. Tegelijkertijd worden de maatregelen uit de structurele aanpak stikstof voortgezet en waar mogelijk gezorgd voor bijsturing en aanvulling.

1.2 Stikstofdoelen industrie, energie en mobiliteit

In het kader van de stikstofaanpak heeft het kabinet op 10 februari jl. indicatieve stikstofdoelen aangekondigd voor onder andere de sectoren industrie en mobiliteit, naast de eerder gestelde indicatieve regionale doelstellingen in het NPLG voor de agrarische sector. Het kabinet hecht eraan dat partijen uit alle sectoren een evenredige bijdrage leveren aan de oplossing van het stikstofvraagstuk en dat daar ook op vergelijkbare wijze op wordt gestuurd door middel van duidelijke doelstellingen.

In Q1 2023 zijn de indicatieve doelstellingen voor de evenredige sectorbijdragen gepubliceerd. De komende periode wordt verder gewerkt aan het definitief maken en borgen van deze doelstellingen, waarbij ook de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk en sectoren onderwerp van verdere uitwerking zal zijn. Hier zal na 1 juli 2023 over worden besloten.

1.3 Tussendoelen programma stikstofreductie en natuurverbetering (PSN)

In het programma stikstofreductie en natuurverbetering¹ zijn voor 2023 tussendoelen geformuleerd. Alle bronmaatregelen moeten volgens dit doel uiterlijk eind 2023 in uitvoering zijn. Daarnaast moeten ze samen een depositiereductie hebben bereik van in totaal 18 tot 23 mol/ha/jr.

Bronmaatregelen in uitvoering 2023

In Q1 2023 is duidelijk geworden dat deze doelstelling niet behaald gaat worden. Er is bij verschillende maatregelen oponthoud geconstateerd. Hierdoor zal niet het volledige maatregelenpakket eind 2023 in uitvoering zijn.

- AdBlue: tijdens de voorbereiding van de uitvoering van deze maatregel is gebleken dat er nog geen juridische grondslag is op basis waarvan de ILT het toezicht op het juiste gebruik van AdBlue in vrachtwagens op de weg kan uitvoeren. IenW brengt de consequenties en vervolgcacties op dit moment in beeld. De planning kan binnen enkele maanden tot, in het meest ongunstige scenario, anderhalf jaar worden hervat.
- Mestverdunding: Momenteel worden alternatieven als mogelijke optie onderzocht en wordt hiervoor gewerkt aan het verkrijgen van een Rav-code. Belangrijke voorwaarde daarbij is het hebben van voldoende opslag voor de met water verdunde mest. De werkgroep heeft hierover gesproken en ziet mogelijkheden. Eind 2023/begin 2024 zal duidelijk worden in hoeverre het spoelen van stallen een goed alternatief kan zijn voor het verdund aanwenden van mest.

---

¹ Kamerstuk 35334 nr. 160

Datastromen tussen bronmaatregelen en het kennisconsortium

De bronmaatregelen uit het maatregelenpakket van de structurele aanpak stikstof² leveren de eerste stikstofreductie op. De reductie-opbrengst van dit pakket wordt echter lager ingeschat dan de oorspronkelijke prognoses. Daarnaast kent een aantal maatregelen vertraging in de implementatie. Een nieuwe doorrekening van het bronmaatregelenpakket door het kennisconsortium staat voor eind 2023 gepland, volgens de monitoringssystematiek in het Programma stikstofreductie en natuurverbetering (Psn).

---

² Kamerstuk 35 334, nr. 82.

2. Implementatie Bronmaatregelen

2.1 Dashboard bronmaatregelen

In het onderstaande dashboard (Figuur 1.) wordt de belangrijkste beheersmatige informatie uit de kwartaalrapportage visueel weergegeven.

Sector	Eigenaar	Status				Bronmaatregel	Fase / Planning																									
		22	22	22	23		2021				2022				2023				2024				2025				2026	2027	2028	2029	2030	
		Q2	Q3	Q4	Q1		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4						
Industrie	EZK	A	A	A	A	Effect subsidiestop ISDE	G	G	G	G	G	G	G	G	G																	
		G	G	G	G	VEKI regeling	I	I	I	I	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U								
		G	G	O	O	BBT	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O								
Landbouw / Agro	LNV	O	G	G	G	Srv	U	E	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U								
		R	R	R	R	MGA	U	U	U	E	U	U	E	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	U	U	U	U	U	U		
		R	R	O	O	Lbv	O	O																								
					G	Lbv+	O	O																								
		R	R	R	R	Verdunnen mest	O	O	O	E	O	O	O	E	O	U	U	E	E	O	O	O	O	U	U	U	U	U	U	U	U	
		O	R	R	R	Stalmaatregelen	I	I	I	I	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	U	U	U	U	U	U
		G	G	G	G	Verlagen ruw eiwitgehalt in veevoer	O	O	O	U	U	U	U	U	E	U	U	U	E	U	U	O	E	U	U	U	U	U	U	U	U	U
		O	O	O	R	Vergroten aantal uren weidegang	O	O	O	U	U	U	O	O	U	U	U	O	U	U	E	U	U	U	E	U	U	U	U	U	U	U
		O	R	R	R	Omschakelprogramma	O	O	U	E	U	U	U	E	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
		G	G	G	G	Mestverwerking	O	O	O	O	O	O	O	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
Mobiliteit	IenW	R	O	O	O	Verduurzaming binnenvaart	U	U	U	U	U	U	E	U	U	U	E	U	U	U	E	U	U	U	U	U	U	U	U	U		
		G	G	G	O	Elektrisch taxiën	I	I	I	I	U	U	U	I	I	O	O	O	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	
		G	G	G	O	Gerichte handhaving Adblue	I	I	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
		G	G	G	G	Walstroom zeevaart	I	I	O	O	U	U	O	E	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U
Bouw	IenW/BZK	G	G	G	G	Pilots verduurzaming Bouw							E	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U		
	IenW/BZK/EZK	G	R	O	O	Maatregelen Bouw							O	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U		
Overig	LNV			O	G	SPUK regeling provinciale maatregelen melder							O	O	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	U		

Legenda:

R	Bijsturing vereist
O	Extra aandacht vereist
G	Geen extra aandacht nodig
	Niet gerapporteerd
A	Afgerond

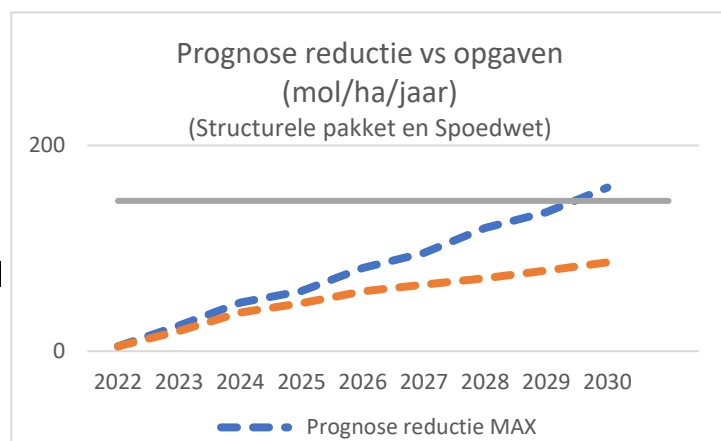
Legenda:

I	Initiatie	Rood	Aangepast
O	Ontwerp	G	Gereed
U	Uitvoering	H	On hold
E	Evaluatie		

Aanpassingen:

- 1 BBT vertraagd wegens vertraging omgevingswet.
- 2 Openstelling MGA vertraagd
- 3 Verwachte openstelling Lbv en Lbv+ is Q3 2023
- 4 Versnelling is niet mogelijk gebleken
- 5 On hold gezet tot volgend kwartaal meer duidelijkheid is.

Budget totaal	Budget naam	mln. €	
Programma overzicht	Originele reeks 2020	3.182	
	Hordijk	150	
	PAS melders	-9	
	7e actieprogramma nitraat	-70	
	Originele reeks nieuw	3.253	
Structureel pakket	Huidige reeks	3.179	
		20 EZK	
		1834 LNV	133 MGA
		636 IenW	
		75 BZK	
614 AP Stikstof			
mln. €	Depart.	mln. €	

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Prognose reductie MAX		5	25	47	59	81	95	120	135	159
Prognose reductie MIN		5	20	38	47	58	65	71	78	86

Figuur 1. Dashboard implementatie bronmaatregelen: status en planning maatregelen, prognose doelbereik en doel stikstofdepositieruimte van de bronmaatregel van het structurele pakket.

Status

De implementatie van het bronmaatregelenpakket, als onderdeel van de structurele aanpak voor het realiseren van stikstof reductie voor de omgevingswaarden, loopt. Twee derde van het maatregelenpakket zit inmiddels in de uitvoeringsfase. Hieronder worden de belangrijkste aandachtspunten op programmaniveau weergegeven van het afgelopen kwartaal. De bronmaatregelen zijn binnen de structurele aanpak verdeeld over vier domeinen, te weten industrie, landbouw, mobiliteit & bouw en overige.

Van de 18 bronmaatregelen uit het structurele pakket en de twee nieuwe maatregelen Lbv-plus en de regeling provinciale maatregelen pas-melders (Rpmp) hebben acht de status³ groen, zes de status oranje (extra aandacht vereist) en vijf de status rood (bijsturing vereist). De maatregelen met de status rood zijn: Mestverduunning, Weidegang, MGA, het Omschakelprogramma, Stalmaatregelen. Weidegang is dit kwartaal van oranje naar rood gegaan. De andere maatregelen die rood zijn, waren dit ook het vorige kwartaal. Lbv is van rood naar oranje gegaan. De maatregelen Elektrisch taxiën en Adblue zijn van groen naar oranje gegaan. Gezamenlijk met BBT, Verduurzaming Binnenvaart en Maatregelen Bouw brengt dat het aantal op zes oranje maatregelen. De statussen van de bronmaatregelen zijn in Hoofdstuk 3. Voortgang bronmaatregelen terug te vinden⁴.

De belangrijkste oorzaken voor het toekennen van de status “bijsturing vereist” zijn:

- Verschuiving van de planning (en mogelijk daarmee het moment waarop reductie wordt gerealiseerd);
- Complexiteit bij de uitwerking van de kaders dan wel het ontwerp van de regeling;
- Maatregelen die elkaar negatief beïnvloeden;
- Het ontbreken van middelen;

Van de twintig maatregelen is er één afgerond (ISDE subsidie - pellet kachels en biomassaketels) en zijn er tien in uitvoering. De tien maatregelen in uitvoering zijn de Pilots verduurzaming bouw, de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv), de MGA-1, het Omschakelprogramma, Verduurzaming Binnenvaart, Weidegang, Walstroom Zeevaart, VEKI-regeling, Verlagen ruw eiwitgehalte, Subsidieregeling hoogwaardige mestverwerking (HMV) en de Maatregelen bouw. Twee maatregelen staan op dit moment tijdelijk *on hold*, dat gaat om Verdunde mest en Adblue.

Prognose doelbereik

Het weergegeven stikstofreductie potentieel van de maatregelen in 2030 is gebaseerd op de doorrekening van het PBL in samenwerking met RIVM, TNO en CE Delft in 2020. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting. Uit figuur 1. blijkt dat voor het behalen van alle opgaven de minimale bandbreedte van het pakket bronmaatregelen onvoldoende blijkt op basis van de huidige ambtelijke inschattingen van de groeipaden⁵. Eind 2023 vindt in het kader van de tweejaarlijkse monitoringsrapportage een nieuwe doorrekening plaats van het pakket.

De bijgestelde inschattingen van de doorgerekende prognoses verhogen de onzekerheid op het behalen van de doelstellingen. Op basis van de huidige ambtelijke inschattingen van de prognoses ligt de schatting voor het structurele pakket en de Spoedwet aanpak stikstof 2019 gezamenlijk tussen de 86 en de 159 mol (zie figuur 1). Het pakket is ondertussen versterkt met middelen ter versterking van het bronmaatregelenpakket n.a.v. de invoering van de maximale rekenafstand.

Financieel inzicht

- De maatregel Verdunde mestaanwending heeft een onderuitputting in 2002 van € 33,3 mln.
- Onderuitputting: in 2022 is er € 91,2 mln. onderuitputting geweest op het structurele pakket maatregelen.⁶

³ Bij de weergave van de status van de implementatie van de bronmaatregelen wordt een onderscheid gemaakt in drie categorieën: groen (geen extra aandacht) oranje (extra aandacht vereist) en rood (bijsturing vereist).

⁴ Deze status is bepaald door de bronmaatregeleigenaren, met als referentiekader de in januari 2021 gemaakte samenwerkingsafspraken.

⁵ Structurele pakket, inclusief woningbouw en 7 MIRT-projecten.

⁶ Kamerstuk 36250, nr. 1

Aandachtspunten en risico's

Een belangrijk risico voor het pakket bronmaatregelen blijft het niet behalen van de benodigde opbrengst van stikstofdepositiereductie. Er wordt gewerkt aan mogelijkheden tot bijsturing van het pakket naar mogelijkheden tot bijsturing van het pakket, in aanvulling op het bijsturen van de individuele maatregelen.

Hieronder worden de belangrijkste, dan wel eventueel de nieuwe risico's benoemd. Het volledige overzicht van risico's en aandachtspunten is te vinden in bijlage B. Risico's en aandachtspunten.

- Er zijn twee maatregelen waarvan de planning op dit moment 'on hold' staat:
  - Adblue: tijdens de voorbereiding van deze maatregel is gebleken dat er geen adequate juridische grondslag is op basis waarvan de ILT het toezicht op de weg voor een niet correcte werking van AdBlue-systemen in vrachtwagens kan uitvoeren. IenW brengt de consequenties en vervolgacties op dit moment in beeld. Er treedt vertraging op van enkele maanden tot in het meest ongunstige scenario anderhalf jaar.
  - Mestverdunding: Het is noodzakelijk om een bijsturingsplan op te stellen om te bepalen hoe verder kan worden gegaan met deze maatregel. Op basis daarvan kan er ook opnieuw worden bepaald wat de tijdslijnen worden voor de sectorafspraken, concept subsidieregeling en de openstelling.
- Doordat niet de volle aandacht lijkt te liggen op het implementeren van de maatregel Weidegang wordt de planning niet gehaald en dit zorgt voor spanning op het behalen van de prognosedoelstelling.
- Bij de Rpmp is het nog onbekend hoeveel projecten de provincies met deze maatregel voornemens zijn om te gaan realiseren. Dat zal pas volledig in beeld zijn als de aanvraagperiode (na 31 augustus 2023) voorbij is.
- De Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024. Dit betekent dat de BBT maatregel (industrie) vanaf dat moment in werking zal treden.
- Voor MGA heeft de Europese Commissie verduidelijkt dat een vrijwillige opkoopregeling genotificeerd moet worden in verband met de staatssteunkaders. Daarbij is aangegeven dat de aankoop van grond de notificatieproces complex en langdurig maakt. Daarnaast vindt afstemming plaats met de Piekbelastersaanpak. Dit vraagt bijstelling van de invulling van MGA-2. De openstelling wordt verwacht in Q1 2024.
- De openstelling van de Lbv vraagt om meer voorbereidingstijd, vanwege de benodigde afstemming met de Lbv-plus, die nog in ontwikkeling is. Ook kan de prognose lager uitvallen dan verwacht, omdat de maatregel deels overlapt met de Lbv+.
- De middelen voor het Omschakelprogramma zijn voor tijdelijke dekking beschikbaar gesteld voor de uitvoeringskosten van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

3. Voortgang bronmaatregelen

3.1 Maatregelen Industrie

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) is verantwoordelijk voor de implementatie van de twee maatregelen binnen het domein Industrie en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) voor de derde maatregel (zie tabel 1).

Maatregelen industrie	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
				Min	Max	
<i>EZK</i>				Min	Max	mIn.
Effect subsidiestop ISDE (pellet kachels en biomassaketels)	Gereed			0,0	0,1	
Veki-regeling	😊	Uitvoering	Q2 2022	0,0	0,3	20
<i>IenW</i>						
Verkenning aanpassing BBT	😞	Ontwerp	Q1 2024	0,0	5,0	-

Tabel 1. Bronmaatregelen voor het domein industrie

Veki-regeling

De VEKI-regeling is van juni tot en met oktober open geweest. De verwachte NOx-reductie na realisatie van de te subsidiëren projecten uit deze eerste VEKI-ronde bedraagt 2888 kg/jr. Als het NOx-effect van de projecten met het thema elektrificatie wordt meegenomen (wat vooral tot verplaatsing leidt), bedraagt de reductieopbrengst 4362 kg/jr. De totale verwachte uitstootreductie valt relatief laag uit vanwege één project dat wel tot een significante CO2-reductie zal leiden, maar tot een toename van de NOx-uitstoot van ongeveer 20ton/jr. Deze casus is uitzonderlijk, aangezien dit het enige project is dat een NOx-toename veroorzaakt. EZK zal bekijken hoe de regeling zo aangepast kan worden dat meer rekening wordt gehouden met het vermijden van toenames in NOx-uitstoot. De regeling is onlangs opnieuw opengesteld met budget uit het Klimaatfonds, met een bedrag ter hoogte van € 138 mln.

Verkenning aanpassing BBT

De uiteindelijke inwerkingtreding van de wetgeving is uitgesteld naar 1 januari 2024 doordat de regelgeving onderdeel uitmaakt van de Omgevingswet (waarvan de inwerkingtreding is uitgesteld naar 1 januari 2024). De eerste kamer heeft ingestemd met de Omgevingswet, wat de kans op verdere uitloop verkleint. De status van deze bronmaatregel blijft wegens de vertraging op oranje.

3.2 Maatregelen Landbouw

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de implementatie van de negen maatregelen binnen het domein landbouw. De maatregelen zijn ingedeeld in drie groepen; Beëindigings-, management- en innovatiemaatregelen. Een overzicht hiervan is weergegeven in tabel 2.

Maatregelen landbouw	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget mln.
				Min	Max	
<i>Beëindigingsmaatregelen</i>						
Verhogen budget Subsidieregeling sanering varkenshouderijen (Srv) ⁷	😊	Uitvoering	2019	2,8	2,8 ⁸	106,6 ⁹
Maatregel Gerichte Aankoop (MGA)	😞	Uitvoering	2020	12	12	480 ¹⁰
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv)	😊↑	Ontwerp	Q1 2023	10,0	20,0 ¹¹	1.000
Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties plus (Lbv+)	😊	Ontwerp	Q2 2023	32	32	
<i>Managementmaatregelen</i>						
Verdunnen mest	😞	Ontwerp	Hold	2,3	9,2	105
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer	😊	Uitvoering	Q1 2022	18,0	53,5	73
Vergroten aantal uren weidegang	😞↓	Ontwerp	Q1 2023	0,8	3,7	3
<i>Innovatiemaatregelen</i>						
Stalmaatregelen	😞	Ontwerp	Q4 2022	29,0	41,0	280
Omschakelprogramma	😞	Uitvoering	Q3 2021	3,5	3,5	175
Mestverwerking	😊	Ontwerp	Q4 2022	NTB	NTB	15

Tabel 2. Bronmaatregelen voor het domein landbouw (Pijl: mutatie ten opzichte van laatste rapportage)

Subsidieregeling sanering varkenshouderijen

Er zijn 277 verzoeken tot uitkering van het voorschot van 70% afgewikkeld, daarmee is op alle nog deelnemende varkenshouderijlocaties de productie definitief en onherroepelijk beëindigd. Op 6 maart 2023 hadden 271 varkenshouders (in 2022 Q4: 261) een verzoek tot definitieve subsidievaststelling (na sloop van de productiecapaciteit) ingediend. Hiervan zijn er 264 afgewikkeld. Er zijn nog 13 dossiers in beheer.

Maatregel Gerichte Aankoop

In het kader van de 1e tranche van de maatregel gerichte aankoop (MGA-1) lijken met 54 veehouderijen koopovereenkomsten te zijn afgesloten in de provincies. De verdere planning voor een 2^e tranche is sterk afhankelijk van besluitvorming en benodigde afstemming met de aanpak piekbelasters. De MGA-2 dient aanvullend te zijn op subsidieregeling voor de beëindiging van de piekbelasters Lbv-plus. Ook de notificatie in Brussel zal de nodige tijd vergen. De aankoop van grond maakt het de notificatieproces complex. Vanwege de onzekerheid over het verloop van deze maatregel blijft de status rood behouden.

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties

De status van de maatregel verschuift van rood naar oranje. De notificatie verloopt voortvarend en de verwachting is dat de regeling daarmee komend kwartaal gepubliceerd gaat worden. Daarnaast is er de afgelopen periode gewerkt aan het bijsturen en daarmee gelijk oplopen van deze maatregel met de Lbv-plus.

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties plus

Eind februari is de Lbv-plus formeel genotificeerd bij de Europese Commissie. Er is intensief nagedacht over de invulling van de Lbv-plus regeling. Er zijn beslissingen genomen rondom de spreidingsvariant en hierop heeft RIVM een drempelwaarde gezet. Er is gekozen voor de simpelste variant: de 3000 grootste piekbelasters zonder geografische afbakening. De status van de maatregel is groen.

Mestverduunning

Tijdens een workshop voor de werkgroep Mest binnen Zuivel NL zijn 23 mogelijke stikstofemissie reducerende maatregelen voor mestopslag en/of mestaanwending in de melkveehouderij geïnventariseerd en beoordeeld. Deze maatregelen zijn tegen het licht gehouden als mogelijk alternatief

⁷ De reductie van de Srv zal naar verwachting volledig worden ingezet om aan het SSRS te vullen.

⁸ 2,8 mol is gebaseerd op AERIUS Calculator 2020. Daarin was de maximale rekenafstand van 25 km nog niet meegenomen

⁹ Dit is het resterende bedrag van de tweede verhoging Srv. De € 60 mln. uit de eerste verhoging n.a.v. het Urgenda vonnis komt ook ten goede komt van de stikstofaanpak. De resterende middelen Srv zijn toebedeeld aan resp. MGA (€ 133,4 mln.), MIRT (€ 15mln.) en Walstroomb zeevaart (€ 20mln.).

¹⁰ De bronmaatregel MGA heeft € 133,4 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte vanuit de resterende Srv-middelen.

¹¹ Inschatting totale opbrengst (met budget van € 1000 mln.) op basis van door RIVM berekende gemiddelde opbrengst bij besteding € 500 mln.

voor verdunde mestaanwending. Een van de maatregelen betreft het regelmatig spoelen van stalroosters met water, waar veel belovende resultaten mee zijn gerealiseerd. Momenteel wordt gewerkt aan het verkrijgen van een Rav-code, waarna ingezet zou kunnen worden op brede uitrol. Belangrijke voorwaarde daarbij is het hebben van voldoende opslag voor de met water verdunde mest. De werkgroep ziet mogelijkheden om (een deel van) het budget van de stimuleringsregeling hemelwateropvang hiervoor in te zetten. Eind 2023/begin 2024 zal duidelijk worden in hoeverre het spoelen van stallen een goed alternatief kan zijn voor het verdund aanwenden van mest. Ook is bij het RIVM de vraag neergelegd in hoeverre het verdund aanwenden van mest nabij natuurgebieden op zandgrond een perspectiefvolle maatregel kan zijn met een specifiek op de zandgronden gerichte omrekening van emissie naar depositie.

Verlagen Ruw Eiwitgehalte

Op 16 februari 2023 is de Kamer geïnformeerd dat het CBS verwacht dat het RE-gehalte in het melkveevoerantsoen in 2022 uitkomt op 162 gr RE/kg ds. Een lichte stijging ten opzichte van de vorige rapportage onder meer als gevolg van het relatief hogere RE-gehalte in de najaarskuilen als gevolg van de droge zomerse omstandigheden. Het verschuiven van de focus binnen deze maatregel naar andere sectoren moet nog gestalte krijgen. De praktijkpilot Koe & Eiwit verloopt voorspoedig, er is veel enthousiasme bij de deelnemende boeren (153 in totaal). Uit de eerste cijfers blijkt dat men in staat is om het RE-gehalte aan te passen richting het doel van 155 gr RE/kg ds, waarbij dit voor de bedrijven op veen (dus zonder maïs) wel een grotere opgave blijkt dan voor de bedrijven op klei en zand.

Weidegang

In Q1 2023 zijn twee projecten voor het stimuleren van weidegang formeel ingediend ter beschikkingstelling. In Q2 worden deze beoordeeld en worden de beschikkingen verleend. Dit betekent dat deze projecten in Q2 van start kunnen gaan. Daarnaast wordt gewerkt aan drie andere projecten die in Q2 2023 formeel ingediend gaan worden. De status van de maatregel verschuift naar rood, dit omdat de planning blijft verschuiven. Een verschuiving in de planning betekent in dit geval ook dat het een niet optimaal benut weideseizoen is. Daarnaast blijkt dat het gemiddeld aantal uren weidegang van alle melkkoeien de laatste jaren afneemt in plaats van toeneemt. In het tweede kwartaal wordt bekeken hoe de gestelde doelen behaald kunnen worden en hoe verdere vertraging kan worden voorkomen.

Stalmaatregelen

De conceptrapportages van de sectoranalyses voor pluimvee en vleeskalveren zijn besproken met betrokken stakeholders en worden op korte termijn afgerond. De eerste fase van de sectoranalyse melkvee is afgerond. Aan de tweede fase wordt gewerkt. Zoals in de brief van 25 november 2022 is aangegeven, is vergunningverlening voor emissiearme stalsystemen alleen mogelijk onder strikte voorwaarden. De maatregel blijft rood. Het is van belang dat er stappen worden gezet in het kader van toestemmingsverlening. Daarnaast dient er helderheid te komen over de emissiereductie aan de hand van de WUR analyse over de inzetbaarheid van emissiearme systemen die op dit moment nog plaatsvindt. Als deze stappen zijn gezet kan op deze bronmaatregel weer vooruitgang worden geboekt.

Omschakelprogramma

Alle vier regelingen onder het huidige programma zijn opengesteld geweest. Bij het Pilot-Investeringsfonds van het Omschakelprogramma zijn er 75 aanvragen in behandeling geweest, 51 daarvan zijn goedgekeurd. Ook in het eerste kwartaal nam het aantal aanvragen toe. Ondanks dat de uitvoering volgens planning verloopt, blijft de status rood. Dit omdat niet duidelijk is of/wanneer de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor lopende verplichting bij het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) terug gaan komen, en op dit moment de middelen voor verdere uitrol ontbreken. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om dit op te lossen. De minister van LNV overweegt met de Voorjaarsnota 2023 een alternatieve dekkingsbron voor de uitvoeringskosten van het GLB voor te stellen, waardoor deze middelen weer voor het omschakelprogramma beschikbaar kunnen komen.

Mestverwerking

De subsidieregeling is open gesteld op 1 december 2022 en liep tot 12 januari 2023. Er zijn 15 aanvragen gedaan, zowel nieuwe als bestaande. RVO is aan beoordelen wat de kwaliteit is van de aanvragen. Er wordt daarnaast gekoerst op een tweede openstelling in Q3 2023.

3.3 Maatregelen Mobiliteit en bouw

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zijn verantwoordelijk voor de implementatie van de maatregelen binnen het domein mobiliteit en bouw (zie tabel 3).

Maatregelen mobiliteit en bouw	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
				Min	Max	
<i>IenW</i>						Mln.
Verduurzaming binnenvaart	☹️	Uitvoering	Loopt	4,2	4,2	79
Elektrisch taxiën	☹️↓	Initiatie	ntb	0,3	0,4	10
Gerichte handhaving AdBlue systemen	☹️↓	Ontwerp	ntb	2,0	2,0	20
Walstroom zeevaart	☺️	Uitvoering	Q1 2022	0,3	0,3	32 ¹²
<i>IenW en BZK</i>						
Maatregelen Bouw	☹️	Uitvoering	Q2 2022	NVT	NVT	500 ¹³
Pilots verduurzaming Bouw	☺️	Uitvoering	Loopt	NVT	NVT	25

Tabel 3. Bronmaatregelen voor het domein mobiliteit en bouw

Structurele maatregelen

In het kader van de structurele aanpak stikstof is IenW verantwoordelijk voor implementatie van vier bronmaatregelen binnen het domein mobiliteit.

Verduurzaming binnenvaart

Zowel de subsidieregeling voor retrofit als motorvervanging zijn in Q1 opnieuw geopend. De eerste dag zijn ruim meer aanvragen gedaan voor motorvervanging dan aan budget beschikbaar is. Voor retrofit met katalysator (en in combinatie met een roetfilter) is nog wel voldoende budget beschikbaar maar blijft de vraag opnieuw achter, daarom staat de maatregel dit kwartaal nog op oranje. Indien de vraag naar SCR-katalysatoren (+ roetfilter) wederom achterblijft, zullen de niet benutte middelen voor motorvervanging worden ingezet.

Elektrisch Taxiën

De pilot is al een tijdje in uitvoering. Om duurzaam taxiën verder te kunnen beproeven en op termijn (vanaf 2030) te kunnen invoeren als standaardprocedure, is inzet van Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL) noodzakelijk. De LVNL is namelijk verantwoordelijk voor het beoordelen en procedureel invoeren van maatregelen die invloed hebben op de operatie van de luchthaven en de vervoersbewegingen op het luchthaventerrein. Op dit moment heeft LVNL een capaciteitstekort en dit zorgt voor onzekerheid m.b.t. het uitvoeren van het vervolg van de pilot (de opschaling) en het kunnen halen van de uiteindelijke planning om elektrisch taxiën vanaf 2030 als standaardprocedure toe te passen. Volgend kwartaal wordt verder duidelijk wat dit betekent voor de planning.

Adblue

Tijdens de voorbereiding is bij de ILT onduidelijkheid gerezen over de juridische grondslag van het toezicht door de ILT op de manipulatie en niet correcte werking van AdBlue-systemen in vrachtwagens. Na een juridische analyse volgt uit voortschrijdend inzicht dat er geen adequate wettelijke grondslag lijkt te zijn voor de ILT om toezicht te kunnen houden op het juiste gebruik van AdBlue in vrachtwagens 'op de weg'. Het handhavend optreden tegen normale gebruikers 'op de weg' lijkt momenteel niet te passen binnen

¹² De bronmaatregel Walstroom heeft € 20 mln. extra gekregen voor het realiseren van stikstofruimte t.b.v. vulling van het SSRS vanuit de resterende Srv-middelen.

¹³ Er staat € 500 mln. nu uitgewerkt in bestedingsplannen t.b.v. maatregelen bouw onder de noemer Routekaart schoon en emissieloos bouwen (SEB). Daarnaast staat er € 500 mln. als overige reservemiddelen op de AP voor de borging van de structurele aanpak.

de Europese verordening (Verordening 595/2009). Op dit moment voert IenW een nadere analyse uit om een definitieve conclusie te trekken en de benodigde vervolgacties (indien nodig) in te zetten.

IenW stelt dat de eerder overeengekomen planning (o.a. starten met de uitvoeringsfase in Q1 2024) daarom niet meer toereikend is en zal in samenspraak met de ILT komen tot een alternatief voorstel van de planning, welke in volgende kwartaalrapportage wordt opgenomen. In het meest ongunstige scenario zal de overeengekomen planning anderhalf jaar uitgesteld worden. In het beste scenario wordt de planning een paar maanden uitgesteld. Om deze reden gaat de bronmaatregel naar oranje.

Walstroom

Gezamenlijk met de RVO is een subsidieregeling opgesteld voor de bronmaatregel Walstroom voor zeescheepvaart. De derde tender is 31 maart gesloten en heeft een budget van € 6,5 mln. Daarin is een ondergrens voor stikstof opgenomen. Er zijn twee aanvragen ingediend met een budgetbeslag van ca. € 3,5 mln. Het budget voor de vierde tender wordt mogelijk opgehoogd als signalen uit de markt hier aanleiding toe geven.

Maatregelen in de bouw: Routekaart Schoon en Emissieloos Bouwen

Het programma SEB en bijbehorende instrumenten lopen. Het kennis- en innovatieprogramma is in uitvoering. De subsidieregeling is in 2022 opengesteld. Op basis van opgedane ervaringen is de regeling aangepast, 9 mei 2023 opent het loket bij RVO. De aanbestedende rijksdiensten zetten extra middelen in voor aanbestedingen met emissieloos materieel. Hoewel diverse onderdelen goed lopen, blijft de status dit kwartaal oranje vanwege de complexiteit rondom het besluitvormingstraject voor het convenant en de EU-notificatie.

Pilots bouw

Er lopen enkele pilots en er is een pilot afgerond. RVB en ProRail werken beide aan een nieuw voorstel. RVB presenteert deze in Q3 2023 en ProRail heeft een nieuw projectvoorstel in Q4 2022 besproken. Deze wordt naar verwachting binnenkort neergelegd ter goedkeuring. Daarnaast zijn er voor de DKTI-regeling 12 projecten door RVO beoordeeld om met name pilots in de woningbouwsector te realiseren. Het overzicht is gedeeld op de website van RVO. Tot slot is een monitoringssystematiek uitgewerkt. Na de afronding van de pilots, worden deze geanalyseerd om tot algemene conclusies en aanbevelingen te komen. De lopende pilots worden gemonitord. De regeling is succesvol gebleken. Het draagt positief bij aan de uitvoering van het bredere programma SEB. De aanbestedende rijksdiensten zijn bezig met het opnemen van emissieloos materieel in aanbestedingseisen.

3.4 Maatregelen overig

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor de implementatie van de maatregelen binnen het domein overig (zie tabel 4).

Maatregelen mobiliteit en bouw	Status	Fase	Datum openstelling	Reductie potentieel		Budget
				Min	Max	
LNV				Min	Max	Mln.
Regeling provinciale maatregelen pas-melders	☺↑	Initiatie	Q2 2023	NVT	NVT	250

Tabel 4. Bronmaatregelen voor het domein overig (Pijl: mutatie ten opzichte van laatste rapportage)

Regeling provinciale maatregelen PAS-melders (Rpmp)

Het kabinet heeft € 250 mln. naar voren gehaald uit de Lbv om de provincies in staat te stellen maatwerk te leveren en de meldingen versneld te legaliseren. Daarvoor wordt momenteel de regeling uitgewerkt die in april 2023¹⁴ wordt gepubliceerd in de Staatscourant en het aanvraagloket zal opengaan op 1 mei. Provincies kunnen sinds augustus 2022 maatregelen nemen op basis van de brief die over de kaders van deze regeling is verstuurd. De status van deze maatregel gaat van oranje naar groen, omdat de planning goed loopt en het budget beschikbaar is.

¹⁴ De regeling is op 14 april 2023 gepubliceerd.

4. Raakvlakdossiers

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de onderdelen die van invloed zijn op - of een directe relatie hebben met de implementatie van de bronmaatregelen. In deze rapportage is opgenomen de voortgang van de implementatie van de monitoring van bronmaatregelen, het SSRS en de toestemmingsverlening.

4.1 Monitoring

Op 23 maart 2021 heeft (het toenmalige) DG Stikstof het consortium - bestaande uit het PBL, het RIVM en de WUR - verzocht een voorstel te doen voor een werkprogramma voor monitoring van en rapportage over het programma stikstofreductie en natuurverbetering. Dit voorstel omvat de in de Wsn voorgeschreven rapportages en twee aanvullende rapportages, onder meer over de sociaaleconomische effecten van het programma stikstofreductie en natuurverbetering.

Op 1 december 2021 heeft het consortium de verkenning “werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofreductie en natuurverbetering” aan DGS aangeboden. De verkenning is een bouwsteen in het groeipad naar een volwaardig monitorings-, rapportage en evaluatiesysteem. Uit de verkenning blijkt welke onderdelen van de gevraagde rapportages vanaf 2022 mogelijk zijn, en welke datavoorzieningen en methodieken nog (verder) ontwikkeld moeten worden om de komende jaren het werkprogramma uit te kunnen bouwen. M.b.t. de datavoorziening zijn met name voor de “natuuronderdelen” nog grote stappen te zetten die meerdere jaren in beslag zullen nemen. In december 2022 heeft Bestuurlijk Overleg Natuur vastgesteld dat natuurmonitoring zal worden gericht op het VHR-doelbereik en dat verbeteringen en aanvullingen voor de natuurmonitoring vorm zullen krijgen via de uitvoering van de Businesscase “VHR Compleet: Samen op pad”. De businesscase is een kaderstellend document voor de doorontwikkeling van het stelsel van natuurmonitoring, informatievoorziening en rapportage in de periode van 2023 tot en met 2030.

Na oplevering van de verkenning “*werkprogramma monitoring en evaluatie stikstofreductie en natuurverbetering*” is nog een aantal vervolgtrajecten in gang gezet, voordat het definitieve verzoek aan het consortium kon worden gedaan. Dit verzoek wordt in het eerste kwartaal 2023 geformaliseerd. Vooruitlopend daarop is de eerste rapportage over de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden in eind 2022 uitgebracht¹⁵. De rapportage beschrijft de uitgangssituatie voorafgaande aan het Programma stikstofreductie en natuurverbetering, aangezien de berekening van de effecten van de bronmaatregelen van dit programma hierin nog niet zijn meegenomen. De planning is dat het consortium eind dit jaar de rapportage uitbrengt, waarin deze maatregelen wel zijn meegenomen. In dit rapport wordt gekeken naar de voortgang en gevolgen van de bron- en natuurmaatregelen ten aanzien van de reductieopgave, de omgevingswaarde en de verbetering van de stikstofgevoelige habitats en soorten en naar de sociaaleconomische gevolgen en doelmatigheid van het maatregelpakket.

4.2 Stikstof Registratie Systeem

Op het gebied van het Stikstof Registratie Systeem zijn er geen ontwikkelingen geweest met betrekking tot de bronmaatregelen afgelopen kwartaal.

4.3 Toestemmingsverlening

Op het gebied van toestemmingsverlening zijn er geen ontwikkelingen geweest met betrekking tot de bronmaatregelen afgelopen kwartaal.

---

¹⁵ [Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2022. Uitgangssituatie voor de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering | RIVM](#)

5. Beheersaspecten

5.1 Voortgang bronmaatregelen

Bij het opstellen van de kwartaalrapportage wordt de voortgang van de bronmaatregelen gemonitord. Onderstaand tabel is een overzicht weergegeven van de behaalde mijlpalen in Q1 2023. In tabel 5. en 6. zijn de belangrijkste mijlpalen van het vierde kwartaal als ook voor aankomend jaar opgenomen.

Maatregel	Mijlpaal	Toelichting
Verduurzaming binnenvaart	Subsidieregeling geopend	Op 7 februari 2023 is de subsidieregeling verduurzaming binnenvaart voor de derde maal geopend.
Walstroom	De beschikkingen van de tweede tender zijn in Q1 2023 uitgegeven.	De beschikkingen van de tweede tender zijn in Q1 2023 uitgegeven.
Walstroom	De derde tender van de subsidieregeling is geopend en gesloten in Q1.	De derde tender van de subsidieregeling walstroom is 16 januari 2023 geopend en op 31 maart 2023 gesloten.
Pilot bouw	Pilot Natuurbrug Hilversum (GGW-spoor) is afgerond	In Q1 2023 is de Pilot Natuurbrug Hilversum (GGW-spoor) afgerond.
Lbv(-plus)	De Lbv en de Lbv-plus zijn genotificeerd.	De Lbv en de Lbv-plus zijn dit kwartaal genotificeerd bij de Europese Commissie.
Mestverwerking	Subsidieregeling gesloten	Dit kwartaal is de subsidieregeling voor mestverwerking gesloten.

Tabel 5. Behaalde mijlpalen in Q1 2023

Wijzigingen voortgang

In het eerste kwartaal van 2023 is de planning van de implementatie¹⁶ van de volgende maatregelen aangepast. Het betreft in dit kwartaal zeven maatregelen die nieuwe vertraging in mijlpalen kennen.

Bronmaatregelen	Q4 2022			Q1 2023			Q2 2023			Q3 2023		
	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep
VEKI-regeling	Definitieve beschikkingen											
Verkenning aanpassing BBT												
Srv											Productiecapaciteit veehouderij locaties ontmantelt	
MGA												
Lbv					Notificatie EC		Publicatie Staatscourant			Openstelling regeling		
Verdunnen mest					Bijsturingsplan gereed							
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer	Evaluatie pilots											
Vergroten aantal uren weidegang	Aanpassing/ invulling eco-regeling			Inwerkingtreding Eco-regeling (GLB) Jaarlijkse evaluatie								
Stalmaatregelen	vaststellen aanscherpingnormen											
Mestverwerking	Definitieve openstelling Beoordeling aanvragen			Toekennen subsidie Beoordeling aanvragen						Definitieve openstelling Beoordeling aanvragen		
Omschakelprogramma	Evaluatie jaarlijks											
Verduurzaming binnenvaart	Tussenevaluatie TNO			Openstelling 3de deel subsidieregeling								
Elektrisch taxiën												
Walstroom zeevaart	Openstelling 2e tranche Uitgeven beschikking			Uitgeven beschikking						Ontwerpen (stimulerings) regeling		
Handhaving Ad Blue												
Pilots verduurz. Bouw	Monitoring en evaluatie opdracht (Goudappel en GGW spoor)											
Maatregelen bouw	Besluitvorming Routekaart SEB			Start uitvoering: Routekaart			Technische notificatie bestedingsplan 400 mln.					
Regeling provinciale maatregelen pas-me							Openstelling regeling			Sluiting aanvraag		

Tabel 6. Planning belangrijkste mijlpalen implementatie bronmaatregelen in 2022/2023

¹⁶ Onder de implementatie wordt verstaan de uitwerking en uitvoering van de maatregel tot en met de beleidsevaluatie en effectmonitoring te behoeve van het programma Wsn dan wel de inrekening van het effect (in een register) ten behoeve van vergunningverlening.

Onderdeel	Betreft	Verschuiving		Toelichting
BBT	Inwerkingtreding wetgeving	Q1 2023	Q4 2023	De omgevingswet is uitgesteld met een half jaar naar 1 januari 2024.
Adblue	Gerichte acties op basis van verkenning	Q1 2023	On hold	Wegens het ontbreken van juridische grondslag voor ILT is de planning voor dit kwartaal on hold gezet. Op basis van nadere analyse en uitwerking wordt volgend kwartaal een nieuwe planning gegeven.
Pilot Bouw	Gezondheidscentrum 't Harde	Q1 2021 – Q4 2022	Q1 2021 – Q2 2023	Gezondheidscentrum loopt langer dan oorspronkelijk gepland vanwege Natura2000 gerelateerde problematiek.
Bouw	Technische notificatie convenant		Q2 2023	Technische notificatie convenant is toegevoegd aan de planning.
	Bestedingsplannen aanvullende €400 mln.		Q2 2023	Bestedingsplannen aanvullende €400 mln. is toegevoegd aan de planning.
SPUK Pas-melders	Openstelling regeling	Q1 2023	Q2 2023	De geplande openstelling staat voor het tweede kwartaal van 2023.
MGA	Openstelling / aanvragen deelname provincies	Q3 2023	Q1 2024	De openstelling van MGA-2 is verder vertraagd naar Q1 2024. Dit komt door de beoordeling van de Europese Commissie met betrekking tot staatssteun en de vormgeving van de Lbv-plus regeling.
	Sluiting periode aankoopovereenkomsten, afvoeren dieren en sloop stallen	Q3 2023	Q2 2024	Sluiting periode aankoopovereenkomsten, afvoeren dieren en sloop stallen zijn door de vertraagde openstelling vertraagd naar Q2 2024.
Omschakelprogramma	Openstelling regeling bedrijfsplan omschakeling (SABE) en demonstratiebedrijven (SABE)	Q4 2021 – Q4 2023	Q4 2021 – Q1 2023	De openstelling regeling bedrijfsplan en demonstratiebedrijven gaat verder binnen NSP en wordt daarom afgerond voor deze rapportage.
Stalmaatregelen	Sectoranalyse melkvee	Q3 2022 – Q1 2023	Q3 2022 – Q2 2023	Als gevolg van de onzekerheden rond de Wnb-toestemmingsverlening is versnelling niet mogelijk
	Uitwerking aanscherping normen / overleg sector	Q1 2021 - Q3 2022	Q1 2021 – Q4 2024	
	Vaststelling aanscherping normen	Q4 2022 – Q2 2023	Q4 2022 – Q3 2023	
Weidegang	Planning instrumentarium	Q1 2022- Q1 2023	Q1 2022- Q2 2023	Het onderdeel planning instrumentarium wordt met een kwartaal verlengd.
Lbv	Pre-notificatie EC		Q4 2022	De planning is aangepast o.b.v. start notificatie per 27 februari 2023.
	Notificatie EC		Q1 2023	
	Publicatie Staatscourant		Q2 2023	
	Openstelling		Q3 2023	
	Afgifte beschikkingen		Q1 2024	
	Ondertekenen overeenkomst		Q3 2024	
	Beëindiging productiecapaciteit		Q4 2024	
	Stikstofopbrengst in SSRS		Q4 2025	

Sloop productielocaties gereed	Q4 2025
--------------------------------	---------

Tabel 7. Overzicht aangepaste mijlpalen in Q1 2023

Overzicht geplande mijlpalen in het tweede kwartaal van 2023

In het tweede kwartaal van 2023 zijn volgende mijlpalen voorzien:

Onderdeel	Mijlpaal
Programmaniveau	
Openstelling regelingen	Weidegang, Walstroom
Concept regelingen	Lbv
Bestedingsplannen	Bouw
Bijstelling regelingen	
Evaluaties	

Tabel 8. Overzicht van de in Q2 2023 geplande mijlpalen

5.2 Prognose stikstofreductie bronmaatregelen structurele pakket

Wijzigingen en aandachtspunten prognose reductie

Het PBL heeft in samenwerking met het RIVM, het TNO en CE Delft op verzoek van het kabinet geanalyseerd wat de te verwachten effecten zijn ten aanzien van o.a. de stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket. Het kabinet heeft op basis hiervan het doelbereik gepresenteerd in de brief van 24 april 2020 voor het doeljaar 2030¹⁷ (Kamerstuk 35334, nr. 82).

In tabel 9. is het actuele beeld van de potentie stikstofreductie van de bronmaatregelen binnen het structurele pakket weergegeven. De verwachte effecten in 2030 zijn gebaseerd op de rapportage van het PBL uit 2020 voor wat betreft de prognoses voor het zichtjaar 2030. Het groeipad betreft een ambtelijke inschatting op basis van de voortgang van de implementatie.

kwartaalrapportage Q1 2023	Potentie stikstofreductie + ambtelijke inschatting groeipad																Structurele aanpak stikstof 24 april 2020						
	2021		2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028		2029		2030		2030		
	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	
Totaal bronmaatregelen	0	0	1	1	15	21	33	43	42	54	53	76	60	91	67	116	74	131	82	155	103	180	
Industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5	
Effect subsidiestop ISDE		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,1		0,0	0,1	0,0	0,1
VEKI-Regeling																				0,0	0,3	0,0	0,3
Verkenning aanpassing BBT																				0,0	5,0	0,0	5,0
Agro	0	0	0	0	15	20	31	40	39	51	49	72	55	86	61	110	68	125	76	143	96	167	
Verhoging subsidieregeling sanering varkenshouderijen																				0,0	0,0	2,1	2,1
Gerichte opkoop piekbelasters rond N2000 gebieden (MGA)			0,0	0,0	3,0	3,0	5,0	5,0	7,0	7,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	9,1	9,1	
Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv)					0,0	0,0	7,0	10,0	8,0	10,0	10,0	12,0	10,0	14,0	10,0	16,0	10,0	18,0	10,0	20,0	31,7	31,7	
Verdunnen mest			0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	2,0	4,0	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	2,3	9,2	
Stalmaatregelen					0,0	0,0	5,0	5,0	8,0	8,0	10,0	10,0	15,0	15,0	20,0	30,0	25,0	36,0	29,0	41,0	29,0	41,0	
Verlagen ruw eiwitgehalte (RE) in veevoer			0,0	0,0	11,0	14,0	12,0	16,0	13,0	18,0	14,0	25,0	15,0	32,0	16,0	39,0	18,0	46,0	18,0	53,5	18,0	67,0	
Vergroten aantal uren weidegang	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	2,8	0,6	3,3	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	0,8	3,7	
Omschakelprogramma																				3,5	3,5	3,5	3,5
Mestverwerking																				NTB	NTB	NTB	NTB
Lbv-plus																				32,0	32,0	NVT	NVT
Mobiliteit & bouw	0	0	1	1	1	1	2	3	3	3	4	4	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	
Verduurzaming binnenvaart	0,0	0,0	0,5	0,5	0,7	0,7	1,0	1,0	1,5	1,5	2,1	2,1	3,1	3,1	3,5	3,5	3,8	3,8	4,2	4,2	4,2	4,2	
Elektrisch taxiën																				0,3	0,4	0,3	0,4
Gerichte handhaving AdBlue systemen			0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	1,3	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0	
Walstroom zeevaart			0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Pilots verduurzaming Bouw																				NVT	NVT	NVT	NVT
Pilots verduurzaming Bouw																				NVT	NVT	NVT	NVT
LG&S	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
SPUK-regeling																				NTB	NTB	NTB	NTB

Tabel 9. Geprognosticeerde reductie van de bronmaatregelen voor het structurele pakket, exclusief woningbouw en MIRT. Kleuren van cijfers in tabel: blauw: prognose ambtelijk bijgesteld in afgelopen periode. oranje: signalen dat prognose bijgesteld dient te worden. rood: prognose effect van de maatregel is bijgesteld. De rechterkolom geeft de prognose cijfers zoals weergegeven in Kamerbrief 35334, nr. 82. De groeipaden zijn ambtelijke inschattingen.

¹⁷ zie ANALYSE STIKSTOF-BRONMAATREGELLEN, PBL in samenwerking met TNO, CE Delft, RIVM. 24 april 2020, [link naar Analyse Stikstof Bronmaatregelen](#)

5.3 Budgettaire overzicht

Voor de uitvoering van de bronmaatregelen is binnen de structurele aanpak € 3,1 mld. gereserveerd. Dit is inclusief de toegevoegde gelden naar aanleiding van besluitvorming over de partiële bouwvrijstelling. De MGA is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord. In bijlage A. is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergegeven.

Structureel pakket	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
EZK	0	0	15	5	0	0	0	0	0	0	0	20
LNV	3	53	205	482	448	159	304	72	36	36	36	1834
IenW	4	18	85	114	95	82	70	56	37	37	40	636
AP Stikstof (algemeen)	0	0	0	117	110	62	60	75	65	65	60	614
BZK	0	4	13	17	13	6	6	8	3	3	3	75
Totaal	6	75	318	735	666	309	440	211	140	140	138	3179

Tabel 10. De verdeling van de middelen voor de uitvoering van de bronmaatregelen binnen de structurele aanpak

In tabel 11. is het budgettaire beeld op programmaniveau weergegeven. Hierin is de originele budgettaire reeks in beeld gebracht zoals opgenomen in de brief van 24 april aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van verstrekte informatie van de departementen in Q4 2021. Het verschil tussen huidige reeks en actueel beeld bij het structurele pakket bestaat uit € 133,4 mln. (overheveling middelen Srv (structurele pakket) naar MGA (begrotingsreserve)).

Overzicht programmaniveau	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Originele reeks	107	561	955	479	172	155	153	153	150	150	148	3182
Hordijk		20	45	70	15							150
PAS melders	0	0	-4	-5	0	0	0	0	0	0	0	-9
Vrijgevallen onderuitputting												0
7e actieprogramma nitraat			-27	-22	-11	-10						-70
Originele reeks nieuw	107	581	969	522	176	145	153	153	150	150	148	3253
Huidige reeks	6	75	318	735	666	309	440	211	140	140	138	3179
Resterend op AP	0	0	0	149	139	110	278	106	102	102	97	1082

Tabel 11. Budgettaire verdeling op programmaniveau

Aandachtspunten budgettaire beeld

De aandachtspunten ten aanzien van het budgettaire beeld worden hieronder kort toegelicht.

Onderdeel	Toelichting
SPUK PAS-melders	De middelen van de tweede tranche van de Lbv (€ 250 mln.) zijn naar voren gehaald. Door middelen naar voren te halen wordt het gericht en versneld ingezet voor de legalisatieopgave waar de Lbv al mede voor stond.
Onderuitputting waterbassins mest (stikstofmiddelen Verdunde mest)	Onderuitputting van € 33 mln. voor mestverdunding. Gekeken wordt naar opties om deze middelen bij de Voorjaarsnota weer op te vragen. In totaal zijn 23 mogelijke alternatieven voor verdunde mestaanwending geïnventariseerd en beoordeeld.
Subsidieregeling sanering varkenshouderijen	Er is een onderuitputting voor de Srv van € 3,5 mln.
Extra middelen novemberbrief	In de Kamerbrief van 25 november is aangekondigd dat er € 200 mln. is gereserveerd voor een aantal specifieke (bovenwettelijke) nader te bepalen stikstofmaatregelen op het gebied van industrie, bouw en mobiliteit, waaronder de industriële piekbelasters.

Tabel 12. Aandachtspunten budgettaire beeld Q1 2023

Bijlage A. Budgettaire overzicht per bronmaatregel

In tabel 13 is het budgettaire beeld per departement en per bronmaatregel weergegeven. Hierin is de originele budgettaire reeks zoals opgenomen in de brief van 24 april 2020 aan de Tweede Kamer en de huidige reeks zoals verwerkt in de begroting. Tot aan het moment dat alle middelen zijn overgeheveld naar de departementen wordt aangegeven welk deel nog beschikbaar is op de algemene post (resterend op AP) bij FIN. In de laatste rij is het actuele beeld weergegeven op basis van de verstrekte informatie van de departementen. De MGA is gefinancierd vanuit de begrotingsreserve en wordt separaat verantwoord.

EZK	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Maatwerk Piekbelasters												
Originele reeks		20										20
Huidige reeks		0	15	5								20
Resterend op AP		0	0	0								0
Totaal resterend AP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
LNV												
Srv												
Originele reeks	75	200										275
Huidige reeks		35,3	48,2	7,3								91
Resterend op AP												0
Lbv												
Originele reeks		100	700	200								1000
Huidige reeks		0	4	104	360	51	2,5					521,5
Resterend op AP		0	0	0	0	31	197,5					228,5
Verdunnen mest												
Originele reeks		21	42	42								105
Huidige reeks		1	0	38	2	0	31,52					72
Resterend op AP												0
Stalmaatregelen												
Originele reeks				35	35	35	35	35	35	35	35	280
Huidige reeks			0	8	19	24	18	8	0	0	0	76
Resterend op AP			0	27	17	12	17	28	35	35	35	204
Verlagen eiwitgehalte veev.												
Originele reeks	10	21	21	21								73
Huidige reeks	2	5	11	18	15	6						57
Resterend op AP			0	3	4	3						9
Vergroten uren weidegang												
Originele reeks	1	1	0,5	0,5								3
Huidige reeks	1	0	0	2	1							3
Resterend op AP												0
Omschakelprogramma												
Originele reeks	10	65	50	50								175
Huidige reeks	0	12	7	24	31	32	32	36				175
Resterend op AP		0	0	0	0	0	0	0				0
Mestverwerking												
Originele reeks		2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	15
Huidige reeks		0	0	2	2	2	5	1	1	1	1	15
Resterend op AP												0
MGA												
Originele reeks	0	0	0	0	0	0						0
Huidige reeks	0	0	133	0	0	0	0	0	0			133
Resterend op AP												0
PAS-melders												
Overboeking van handhaving naar PAS t		4,8										5
Huidige reeks maatregel		0	0	250	0	0						250

Tabel 13. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

lenW	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cum.
Retrofit binnenvaart												
Originele reeks	4	12	14	16	16	5	4	4	2	2		79
Huidige reeks Retrofit	0	5	5	11	13	13	13	13	2	2	0	79
Huidige reeks Motorvervanging			10									10
Resterend op AP												0
Handhaving Adblue												
Originele reeks		1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Huidige reeks		1	1,5	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Resterend op AP		0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Walstroom zeevaart												
Originele reeks		4	6	2								12
Huidige reeks		0	6,2	39,4	10,2	8						64
Resterend op AP												0
Elektrisch taxien												
Originele reeks					7	1	1	1				10
Huidige reeks												0
Resterend op AP					7	1	1	1				10
Pilots verduurz. Bouw												
Originele reeks	5	10	10									25
Huidige reeks	3,8	11,2	10									25
Resterend op AP												0
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		0	47	61,75	62,5	57,5	53,75	40	32,5	32,5	37,5	425
Resterend op AP												0
MIRT Projecten												
Originele reeks			15									15
Huidige reeks			15									15
Resterend op AP			0									0
Totaal resterend AP	0	0	0	2	9	3	3	3	2	2	2	
BZK												
Maatregelen bouw												
Originele reeks												0
Huidige reeks		4	13	17	13	6	6,25	8	2,5	2,5	2,5	75
Resterend op AP												0

Vervolg Tabel 13. Budgettaire overzicht per departement en per bronmaatregel

Bijlage B. Risico's en aandachtspunten

Nr.	Risico	Omschrijving	Schikking
<i>De prognose van de reductie versus de behoefte</i>			
1	Vertraging	Het merendeel van de maatregelen kent een vorm van vertraging op de initiële planning. Vertragingen in het begin kunnen leiden tot vertragingen in de latere fasen. Redenen hiervoor zijn verschillend van aard, maar hebben over het algemeen te maken met complexiteit bij de uitwerking van de maatregel (samenloop met en afhankelijkheid van andere maatregelen, draagvlak, sectorafspraken, Covid-19, EU consultatie en de samenloop met andere wetgeving zoals de omgevingswet).	De mogelijkheden tot het inlopen van deze vertragingen zijn beperkt. Daarnaast wordt de voortgang van het huidige maatregelenpakket continue gemonitord. Wanneer een maatregel de status rood krijgt komt er een bijsturingproces. Eind 2023 is er zich op het doelbereik van de maatregelen door middel van het tweejaarlijkse monitoringsrapportage.
2	Complexiteit	Door de complexiteit van de maatregelen is het moment wanneer maatregelen stikstofreductie gaan opleveren moeilijk in te schatten. De implementatie van maatregelen en de bewerkstelling van daadwerkelijke stikstofreductie kunnen door de complexiteit worden vertraagd.	Door per kwartaal de planning van de implementatie van de maatregelen te actualiseren wordt de voortgang, inclusief het moment dat deze reductie gaat opleveren inzichtelijk gemaakt en kan besluitvorming over bijsturing tijdig plaatsvinden.
3	Interferentie	De interferentie van de effecten van de verschillende maatregelen is nog niet met voldoende zekerheid in beeld te brengen. Voor de prognose van de stikstofreductie van zowel het pakket als geheel, als de individuele maatregelen is het van belang deze interferentie nader te onderzoeken en te kwantificeren.	De maatregelen zijn door PBL niet als pakket geanalyseerd waardoor er o.a. voorbij wordt gegaan aan de wisselwerking tussen de verschillende beleidsmaatregelen. Het kennisconsortium zal in 2023 een doorrekening van het gehele pakket maken, waarbij ook naar de samenhang wordt gekeken.
4	Prognose	Een aantal bronmaatregelen kent een bijgestelde prognose naar beneden. Deze bijgestelde prognoses verhogen de onzekerheid over het behalen van de doelstellingen en het wordt steeds waarschijnlijker dat de prognoses bij de minimale bandbreedte gaan uitkomen.	Eind 2023 is er zicht op het doelbereik van de prognose van de maatregelen door middel van de tweejaarlijkse monitoringsrapportage. Daarnaast worden de maatregelen door middel van deze rapportage continue gemonitord. Wanneer een maatregel de status rood krijgt, zal er een bijsturingproces plaatsvinden.
<i>De samenwerking bij de implementatie</i>			
5	Financiën	Bij de uitvoering van de bronmaatregelen blijft het noodzakelijk om continu scherp te blijven op het budget en de verwachte uitputting. Ook moet worden gelet op het behoud van middelen en dat deze niet worden ingezet voor andere doelen.	De departementen wordt verzocht in de reguliere overleggen met FIN FEZ blijvend aandacht aan te besteden aan het juiste kasritme.

Tabel 14. Algemene aandachtspunten en risico's